

ג. בלשנות

חוג לימודים לב"א ולמ"א

נעסוק בלימודים תאורטיים, מתודולוגיים ואמפיריים הנוגעים לחקר הלשון. כמו כן נתמקד בהקניית העקרונות והשיטות המדעיים של הבלשנות המודרנית: תאור המערכות הלשוניות, התפתחותן, השוואתן זו לזו והתמודדות מדעית עם תופעת הלשון על כל מורכבותה. התלמידים יקבלו כלים להבנה וניתוח מדעי מעמיק של מבנה הלשון שבתחום התעניינותם.

ניתן לבחור באחד משני המדורים הנלמדים בחוג:

1. **בלשנות מבנית (סטרוקטוראלית)**
2. **בלשנות גנרטיבית**

תלמידי כל מדור חייבים ללמוד את המבוא המשותף (הניתן במסגרת **בית-הספר למדעי הלשון**) ו-4 נקודות זכות מתוך תכנית הלימודים במדור השני.

תכנית הלימודים לתואר הראשון בחוג נלמדת במסגרת לימודי חוג ראשי או במסגרת לימודי חוג משני (פרטים על מסלולי הלימודים ראו עמ' 66).

מדור לבלשנות מבנית (סטרוקטוראלית)

מטרת הלימודים

על אף שיש תכונות משותפות ללשונות העולם, הלשונות נבדלות זו מזו באופנים רבים ומגוונים. לכן לימוד מעמיק של מגוון לשונות הוא תנאי הכרחי בהכשרת הבלשן. הנתונים הבלשניים בטקסטים (מדוברים או כתובים) הם הבסיס בלימודים והמחקר במדור. הלימודים מתמקדים בניתוח מפורט של מערכות לשוניות ובקשרים ביניהן כמו למשל:

תיאור מבנה הלשון והקטגוריות המצויות בה – סינכרוניה

- בחינת התפתחות הלשונות והשתנותן – דיאכרוניה
- השוואת לשונות על בסיס קירבתן המשפחתית – גנאלוגיה
- מיון הלשונות על פי דמיון מבני ביניהן – טיפולוגיה
- תיחומן של הלשונות והדיאלקטים – דיאלקטולוגיה

השיטה הנלמדת היא השיטה הסטרוקטוראלית שנועדה להכשיר את התלמידים להבנה ויכולת ניתוח מעמיק של מבנה הלשון מתוך לימוד מדויק ופרטני של מספר מערכות לשון ספציפיות, בעלות עניין מבני מיוחד, מתקופות שונות, מתוך מבחר הנלמד במדור (או בפקולטה).

מבנה הלימודים

נלמדים קורסים עיוניים ומתודולוגיים בבלשנות כללית, תוך הקניית ידיעות בלשונות הנלמדות במדור ובלשונות הנלמדות בחוגים אחרים, על-פי המלצת היועץ (לא יותר מלשון אחת מחוץ לחוג). הלשונות נלמדות מזווית בלשנית. על התלמידים הלומדים **במסגרת חוג ראשי**, במדור המבני, ללמוד **ארבע שפות**, כל

אחת ברמת "יסודות המבנה" וברמת "עיוני הדקדוק", או קורסים ברמה ברמה מקבילה באישור היועץ במדור.
 במהלך שנה א', על התלמידים ללמוד מכינה בלשון עתיקה (אכדית, רומית, יוונית או סנסקריט) בהתאם לקבוצת הלשונות שייבחרו על ידם. **ראו להלן לימודי עזר.**
 ניתן לבנות קבוצות לשוניות לפי קריטריונים גנאלוגיים-משפחתיים, אזוריים, טיפולוגיים או אחרים שיבטיחו מכנה משותף מחד גיסא, וגיוון מאידך גיסא.
 לא יאוחר מתחילת שנה ב' ללימודיהם יבחרו התלמידים, בהדרכת יועץ המדור, קבוצה של **שלוש לשונות** על-פי אחד מטיפוסי הקרבה שנמנו לעיל, **ולשון נוספת** מחוץ לקבוצה זו.
 הקורסים בבלשונות כללית (למעט שיעור החובה במדור השני) ייבחרו מתוך היצע הקורסים במדור.

סדר הלימודים לתואר ראשון

מסגרת לימודי חוג ראשי

קורסי חובה של ביה"ס למדעי הלשון¹:

מבוא לבלשונות	שיעור	2	נ"ז
שפה, חברה ומחשבה	שיעור	3	נ"ז
קורס בחירה מתכנית ביה"ס למדעי הלשון		4-3	נ"ז
סה"כ		9-8	נ"ז ¹

לימודי עזר

מכינה בלשון עתיקה (רומית, אכדית וכו')		8	נ"ז
מכינה בשפה זרה שנייה (גרמנית או צרפתית) ²		8	נ"ז
סה"כ		16	נ"ז
שתי עבודות סמינריות ³	ללא		נ"ז

קורסים תמאטיים

מבוא לבלשונות - תרגול		2	נ"ז
קורס מהמדור לבלשונות גנרטיבית - חובה		4	נ"ז
בלשונות כללית	שו"ת	8-6	נ"ז
ניתוח תבנית של הלשון	שו"ת	4	נ"ז
סמינריונים בבלשונות כללית		6-4	נ"ז

הקבצה לשונית (מתוכם שיעורים ותרגילים : 22 נ"ז, סמינריונים : 8-10 נ"ז)

קורסים בתחום "יסודות המבנה" של השפה		16	נ"ז
קורסים בתחום "עיוני דקדוק" בשפה		16-12	נ"ז
סך הקורסים התמאטיים		52-50	נ"ז

סה"כ (כולל לימודי עזר) **66 נ"ז**

¹ שיעורים אלו מהווים חלק מחובת לימוד שלקורסי "שער" לתואר בוגר. יש להשלים בקורסים שאינם בתחום הלימוד.

² תלמידים המוכיחים ידע בשפה זרה שנייה ברמת מתחילים (צרפתית, גרמנית או לשון אחרת, בתיאום עם יועץ המדור) יהיו פטורים מלימוד שפה זרה שנייה. סך הנ"ז שלהם יהיה 58 בלבד. המעוניינים להגיע ל- 66 נ"ז רשאים ללמוד שפה זרה שנייה נוספת (צרפתית או גרמנית).

³ כתיבת העבודה אינה מקנה נ"ז, אך ציון העבודה ייחשב בשקלול הסופי לתואר כ-4 נ"ז.

תנאי מעבר

כתנאי מעבר לשנה ב' על תלמידים במדור להשיג ציון עובר (60) בקורס "ניתוח תבנית של הלשון", במכינה בלשון עתיקה ובלשון נוספת הנלמדת במדור.

תלמידים שלא עמדו בקריטריונים אלה לא יוכלו להמשיך ללימודי שנה ב' במדור בבלשנות מבנית.

תלמידים המוכיחים בקיאות עם תחילת לימודיהם באחת מהלשונות העתיקות הנלמדות במכינה, יהיו פטורים מלימודי המכינה, אך ילמדו קורסים באותה לשון בהיקף של 4 נ"ז. חובותיהם יסתכמו ב-62 נ"ז בלבד. עד תום שנת הלימודים השלישית על התלמידים להוכיח מיומנות לשונית בשפה זרה שנייה (צרפתית, גרמנית או לשון אחרת לפי הצורך, בתיאום עם יועץ המדור) ברמת מתחילים.

עבודות ובחינות⁴

על התלמידים להגיש שתי עבודות סמינריות, מהן אחת לפחות על בסיס טקסטואלי.

מסגרת לימודי חוג משני

המכסה המינימלית לתלמידים שחוגם הראשי בפקולטה למדח"ר היא 40-36 נ"ז, ותלמידים שחוגם הראשי בפקולטה אחרת 48-44 נ"ז. פרטים על יתר החובות במסלול זה נא ראו בפרק "ידיעות לתלמידי התואר הראשון" (עמ' 66).

תלמידים במסלול **המשני** לומדים רק שלוש לשונות ואינם חייבים בכתיבת עבודות סמינריות. הקורסים נלמדים מתוך היצע של המדור בלבד.

שנה א'

בלשנות כללית

נ"ז	4	שו"ת	1. מבוא לבלשנות + מבוא לבלשנות (תרגיל)
נ"ז	4	תרגיל	2. ניתוח תבנית של הלשון
			3. קורסי יסוד בבלשנות כללית (מינוח בלשני, מושגי יסוד בפונולוגיה/מורפולוגיה וכו')
נ"ז	4		

לשונות

נ"ז	8	שתי לשונות ברמת "יסודות המבנה"

שנים ב'-ג'

בלשנות כללית:

נ"ז	4	סמינריון(ים) בבלשנות כללית

ניתוח דקדוקי של לשונות

נ"ז	4	לשון שלישית ברמת "יסודות המבנה"
נ"ז	12-8	שלוש לשונות ברמת "עיוני דקדוק"
נ"ז	36-32	סה"כ

⁴ כתיבת העבודה אינה מקנה נ"ז, אך ציון העבודה ייחשב בשקלול הסופי לתואר כ-4 נ"ז..

מדור לבלשנות גנרטיבית

מטרת הלימודים

לימוד העקרונות והשיטות המדעיים של מחקר השפה במסגרת התאוריות הבלשניות בנות זמננו, הרואות בשפה מערכת קוגניטיבית מורכבת המייחדת את האדם. הלימודים במדור מתבססים מצד אחד על לימוד שפה אחת או שתיים (בנוסף לאנגלית ועברית), ומצד שני על לימוד העקרונות המבניים המשותפים לכלל השפות. עקרונות מבנה השפה נלמדים תוך הבחנה בין רמות המבנה השונות: יחידות הקול והשמע, סוגי מילים, מבני המשפט, צירופי המשמעות, בניית הטקסט וכללי השיח.

מבנה הלימודים

הלימודים במדור מבוססים על לימוד שפה אחת או שתיים (בנוסף לאנגלית ועברית) ועל פי בחירת התלמיד/ה, במקביל ללימוד שיעורים תאורטיים המקנים בהדרגה מיומנות הניתוח הבלשני.

תכנית הלימודים מורכבת במבנה היררכי: שיעורי יסוד, שיעורי מבוא, שיעורים תחומיים ושיעורים בין-תחומיים.

על התלמידים ללמוד קורסים בהיקף 4 נ"ז מהמדור לבלשנות מבנית במהלך שלוש שנות לימודיהם.

סדר הלימודים לתואר ראשון

מסגרת לימודי חוג ראשי

קורסי "שער" - ביה"ס למדעי הלשון - חובה⁵:

נ"ז	2	שיעור	מבוא לבלשנות
נ"ז	3	שיעור	שפה, חברה ומחשבה
נ"ז	4-3		קורסי בחירה מביה"ס למדעי הלשון

שנה א

מבוא לבלשנות (תרגיל)

שנה א' או ב'

נ"ז	8	תרג/שו"ת	לימודי שפה
נ"ז	4	שו"ת	פונולוגיה ⁶
נ"ז	4	שו"ת	משמעות והקשר ⁶
נ"ז	4	שו"ת	תאוריה תחבירית ⁶
נ"ז	2	שיעור	תולדות הדיסציפלינה הבלשנית (חלק א):
נ"ז	2	שיעור	תולדות הדיסציפלינה הבלשנית (חלק ב):
נ"ז	2	שיעור	תולדות הדיסציפלינה הבלשנית (חלק ב):
נ"ז	8-4		המהפכה החומסקיאנית
נ"ז	34-30		קורסי בחירה

⁵ שיעורים אלו מהווים חלק מחובת לימוד של קורסי "שער" לתואר בוגר. יש להשלים עד 12 נ"ז בקורסים שאינם בתחום הלימוד.

⁶ על התלמידים ללמוד בשנה א' לפחות שניים מתוך שלושת הקורסים הבאים: משמעות והקשר, פונולוגיה ותאוריה תחבירית.

שנים ב-ג

נ"ז	4	- מורפולוגיה
נ"ז	5-4	- בעיות בסמנטיקה או מבנה השיח, או סמנטיקה לקסיקלית או פרגמטיקה ⁷
נ"ז	4	- עקרונות ופרמטרים/ או טיפולוגיה תחבירית/ או דקדוק לקסיקאלי-פונקציונלי ⁷
נ"ז	22-12	- שיעורים תחומיים ובין-תחומיים ו/או שפה נוספת
נ"ז	35-24	

סה"כ 66-60 נ"ז

הערה:

הסך של 66 נ"ז כולל לימוד שתי שפות זרות. הלומדים שפה זרה אחת בלבד ישלימו ל-60 נ"ז סה"כ.

עבודות ובחינות⁸ - על התלמידים להגיש שתי עבודות סמינריות.

מסגרת לימודי חוג משני

המכסה המינימלית לתלמידים שחוגם הראשי בפקולטה למדע"ר היא 32 נ"ז, ולתלמידים שחוגם הראשי בפקולטה אחרת 44-48 נ"ז. פרטים על יתר החובות במסלול זה ראו בפרק "ידיעות לתלמידי התואר הראשון" (עמ' 66).

שנה א'

קורסי "שער" של ביה"ס למדעי הלשון - חובה

נ"ז	2	1. מבוא לבלשנות
נ"ז	3	2. שפה, חברה ומחשבה
נ"ז	2	1. מבוא לבלשנות (תרגיל)
נ"ז	4	2. תאוריה תחבירית
נ"ז	4	3. משמעות והקשר
נ"ז	2	4. תולדות הדיסציפלינה הבלשנית (חלק א): התהוות הדיסציפלינה
נ"ז	2	5. תולדות הדיסציפלינה הבלשנית (חלק ב): המהפכה החומסקיאנית
נ"ז	2	שיעור
נ"ז	19	

שנה ב'

נ"ז	4	1. פונולוגיה
נ"ז	4	2. קורס אחד מבין: - בעיות בסמנטיקה - מבנה השיח - סמנטיקה לקסיקאלית - פרגמטיקה - מורפולוגיה - עקרונות ופרמטרים - טיפולוגיה תחבירית - דקדוק לקסיקאלי-פונקציונאלי

שנה ג'

נ"ז	5	1. שיעורים תחומיים ובין-תחומיים ו/או לימודי שפה
נ"ז	33-32	סה"כ

⁷ תלמידים המתכוונים להמשיך ללימודי מ"א ילמדו שני קורסים מכל אחד מהסעיפים הנ"ל.

⁸ כתיבת העבודה אינה מקנה נ"ז, אך ציון העבודה ייחשב בשקלול הסופי לתואר כ-4 נ"ז.

סדר הלימודים לתואר השני

הלימודים לתואר השני מתנהלים בשני מסלולים :

1. המחקרי (מסלול א')
2. הלא-מחקרי (מסלול ב')

פירוט מלא על לימודי המוסמך, כולל תנאי מעבר ללימודי תואר דוקטור, ראו עמ' 75 ואילך בפרק הדין ב"דיעות לתלמידי התואר השני והתואר השלישי".

נוסף לכללי הפקולטה הנוגעים ללימודי המוסמך במסלולים השונים, חלות על תלמידי החוג **בלשנות** החובות דלהלן :

מדור בלשנות מבנית (סטרוקטוראלית)

מסלול א'

היקף הלימודים במסלול זה 28 נ"ז, מלבד שפה זרה שנייה ועבודות בכתב, במשך שנתיים, לפי החלוקה הבאה :

1. בלשנות כללית

שיעורים ותרגילים	6-4	נ"ז
סמינריונים	4	נ"ז

2. ההקבצה הלשונית:

שיעורים ותרגילים	14-12	נ"ז
סמינריונים	8-6	נ"ז

חלק מלימודי ההקבצה הלשונית יכול להתבסס על קורסי מ"א מחוגים אחרים, באישור יועץ החוג.

לימודי שפה זרה שנייה ברמת מתקדמים מזכים במחצית הנ"ז.

עבודות בכתב:

על התלמידים לכתוב שתי עבודות סמינריוניות, מהן אחת עבודה מחקרית מורחבת.

בחינה מסכמת

בחינה המבוססת על חומר הלימודים והביבליוגרפיה.

מסלול ב'

היקף הלימודים במסלול זה הוא 40-44 נ"ז, לפי הפירוט להלן: 24 נ"ז בחוג הזהים ללימודים שבסעיפים 2,1 במסלול א', בצירוף 4 נ"ז סמינריון פילולוגי. בנוסף לשעות לימוד אלו ישתתפו התלמידים בקורסים בהיקף של 12-16 נ"ז בחוג או בחוגים אחרים, לפי קביעת יועץ החוג.

עבודות בכתב

על התלמידים לכתוב שתי עבודות סמינריוניות (4 נ"ז נוספות כ"א), כשאחת מהן לפחות תיכתב על נושא **בלשון** מתוך ההקבצה.

בחינה מסכמת

הבחינה המסכמת נערכת על בסיס הנושאים שנלמדו במסגרת התואר השני ע"י התלמידים.

החוג לבלשנות ממליץ על פנייה לתכניות-לימודים אישיות לתואר השני, בשילוב עם חוגים לשוניים ולשוניים-ספרותיים אחרים, עפ"י הנחיית יועץ החוג ובמסגרת תקנות הפקולטה.

מדור לבלשנות גנרטיבית

מסלול א'

לימוד חובה

סמינריון מחלקתי - 4 נ"ז (ניתן אחת לשבועיים, במשך שנתיים).
כתיבה וחשיבה מדעית בבלשנות - סמינריון - 2 נ"ז

לימודי בחירה

במשך שתי שנות לימודיהם ילמדו התלמידים קורסי בחירה בהיקף של 24 נ"ז, כשמתוכם עד 8 נ"ז מקורסי חוגים אחרים. הרכב תכנית הלימודים יהיה טעון אישור היועץ.

עבודות ובחינות

1. על התלמידים לכתוב עבודה סמינריונית אחת (בהיקף 7,000-10,000 מילים לעבודה).
2. בכל הקורסים, כולל בקורס שבו כתבו עבודה סמינריונית, תוגש עבודת רפראט.
3. בשנה ב' יכתבו התלמידים **עבודה סמינריונית בעלת אופי מחקרי** בהיקף של 15,000-20,000 מילים או הצעת מחקר (שתי העבודות הסמינריוניות אצל מורים שונים).
4. התלמידים יציגו עבודה סמינריונית אחת או קטע מעבודת הגמר בסמינריון המחלקתי לפני סיום לימודיהם.

בחינה מסכמת

עם סיום חובותיהם והגשת עבודה סמינריונית בעלת אופי מחקרי, תתקיים בחינה מסכמת בכתב, הבוחנת בשאלה אחת את תפיסתם הכללית של התלמידים בתחום הבלשנות.

מסלול ב'

לימוד חובה

סמינריון מחלקתי - 4 נ"ז (ייתכן אחת לשבועיים, במשך שנתיים).
כתיבה וחשיבה מדעית בבלשנות - סמינריון - 2 נ"ז

לימודי בחירה

במשך שתי שנות לימודיהם ילמדו התלמידים קורסי בחירה בהיקף של 40 נ"ז, כשמתוכם לא יותר מ-16 נ"ז מקורסים מחוץ לחוג. הרכב תכנית הלימודים טעונה אישור היועץ.

עבודות

1. על התלמידים לכתוב שתי עבודות סמינריות, אצל מורים שונים, מהן לפחות אחת בחוג (בהיקף 7,000-10,000 מילים לעבודה).
2. בכל הקורסים, כולל בקורס שבו כתבו עבודה סמינרית, תוגש עבודת רפראט.

בחינה מסכמת

עם סיום חובותיהם ייבחנו התלמידים בחינה מסכמת בכתב שתבחן, בשאלה אחת, את תפיסתם הכללית של התלמידים בתחום הבלשנות.

מסלול לימודי מוסמך במגמת הוראה

פרטים ראו בפרק ראו בפרק "ידיעות לתלמידי התואר השני, השלישי ותעודת הוראה" עמ' 81.

מסלול לימודי מוסמך במגמת הוראה לבעלי תעודת הוראה

פרטים ראו בפרק ראו בפרק "ידיעות לתלמידי התואר השני, השלישי ותעודת הוראה" עמ' 82.